

nº4, octubre del 2005

crèdits: Director del projecte (Joan Mayol) / Redactors (Joan Oliver, Iván Ramos, Vicenç Fortesa i Jordi Muntaner) / Disseny: Xavier Canyelles

Contingut:

L'ESFORÇ SERVEIX, accions del Servei de Protecció d'Espècies

- [nou niu de voltor i crida per al cens de població mallorquina](#)
- [estudi genètic confirma l'extremat aïllament de les poblacions de ferreret](#)
- [recompte de larves de ferreret](#)
- [bones i males notícies dels milans](#)
- [el falcó marí](#)
- [publicat el decret que crea el catàleg balear d'espècies amenaçades](#)

CLOROFIL·LA, notícies de vegetals

- [tesina sobre *Naufraga balearica*](#)
- [bon any per als vegetals del Puig Major](#)
- [notícies de Son Navata](#)

RAMPELLADES, notes d'interès

- [Notes curtes d'interès](#)

HEM LLEGIT, notes bibliogràfiques

- [Courtecuisse, R & Duhem, B. 2005. Guía de los hongos de la Península Ibérica, Europa y Norte de África. Ed. Omega.](#)

GENT PER CONÉIXER, entrevistes

- [No hi ha entrevista en aquest número. Perdonau les molèsties.](#)

COSES QUE PASSEN, notícies del món

- [medi ambient de Cantàbria i la SEO signen un conveni de protecció i recuperació](#)
- [França introdueix onsos als Pirineus](#)
- [primeres imatges d'un calamar gegant viu](#)

UN NOU NIU DE VOLTOR I CRIDA PER AL CENS DE LA POBLACIÓ MALLORQUINA

No han estat set sinó vuit els voltors nascuts a l'illa enguany, ja que s'ha detectat un nou niu, no gaire lluny d'una de les menjadores. La Fundació Voltor Negre prepara, en el marc del contracte vigent amb la Conselleria, el recompte de la població aquest mes d'octubre. Tots els interessats a col·laborar amb aquesta interessant actuació són convidats a posar-se en contacte amb el Servei o amb la Fundació (971 516620).

UN ESTUDI GENÈTIC CONFIRMA L'EXTREMAT AÏLLAMENT DE LES POBLACIONS DE FERRERET

La Dra. Kraaijeveld-Smit, de la Universitat de Leiden ha determinat, mitjançant el polimorfisme de marcadors de microsatèl·lis de *A. muletensis*, extrets de 10 localitats naturals i dues localitats de reintroducció, l'aïllament genètic d'aquestes poblacions. El treball ha requerit tres anys de dedicació, i s'han utilitzant extrems de les cues de les larves, que eren alliberades sense més problemes.

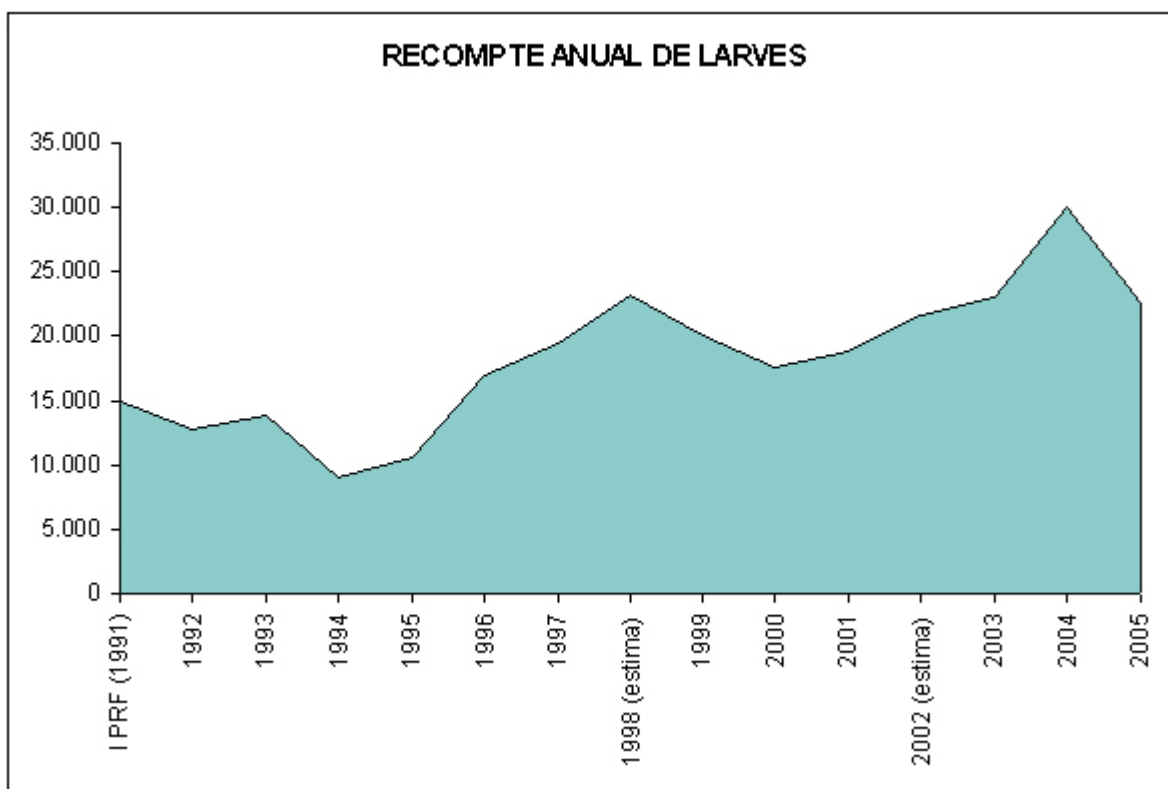

S'ha determinat que no hi ha dispersió d'adults entre els diferents torrents, ja que aparentment la proximitat geogràfica no és consistent amb la proximitat genètica, es a dir

que potser dos torrents propers son més diferents entre sí que dos torrents allunyats. També s'ha constatat que la dispersió entre els gorgs d'un mateix torrent és molt baixa i segueix el curs descendent, com es podia esperar, degut a l'arrossegament de larves a les torrentades. La dispersió d'adults torrent amunt és pràcticament nul·la. En canvi, la diversitat genètica dins cada gorg és molt elevada!, així no hi ha perill d'extinció degut a una baixa diversitat genètica.

RECOMPTE DE LARVES DE FERRERET AL 2005

El juliol s'ha realitzat el recompte anual de larves de ferreret, que enguany ha sofert un descens respecte al recompte del 2004, màxim històric, degut a la sequera de primavera-estiu, que ha afectat principalment a les localitats més càlides, provocant la dessecació prematura d'alguns gorgs. De 161 punts de recompte del 2004, amb 30.052 larves, s'ha passat ha 117 punts al 2005, amb 22.678 larves, dades similars a les del 2003. Tres de les localitats naturals han tengut el seu mínim històric, dues d'elles amb problemes de dessecació, però en canvi hem detectat set màxims a localitats de reintroducció, la qual cosa demostra la utilitat d'aquest tipus de gestió. De totes formes, des de l'inici dels Plans de recuperació, s'observa una tendència globalment ascendent.

BONES I MALES NOTÍCIES DELS MILANS

El Pla de Recuperació del Milà, va per bon camí, però podria ser millor. Les bones notícies són sobre tot mallorquines, amb un increment de parelles i, sobre tot, d'èxit reproductor:

Illa / any	Mallorca		Menorca	
	2004	2005	2004	2005
Parelles total	12	14	15	14
Polls				

volats, total	11	26	19	18
------------------	----	----	----	----

Desgraciadament, hi ha algunes males notícies: un jove de milà, dels que han estat objecte de translocació al Parc de Llevant, va ser trobat ofegat a un safareig agrícola de la zona. L'estat de les restes de l'animal, mort feia tal vegada dues setmanes, dificultarà l'anàlisi, ja que l'animal tant pot haver mort ofegat com víctima de productes tòxics. També han estat trobats morts dos exemplars més, un aprop de Santa Maria, a la zona de la menjadora (on certament hi ha una concentració espectacular, amb observacions reiterades de més de 25 milans!), i tres a Menorca, un dels quals electrocutat. Totes les restes s'han remès al Laboratori Forense de Vida Silvestre, i informarem dels resultats que s'obtinguin en una futura edició.

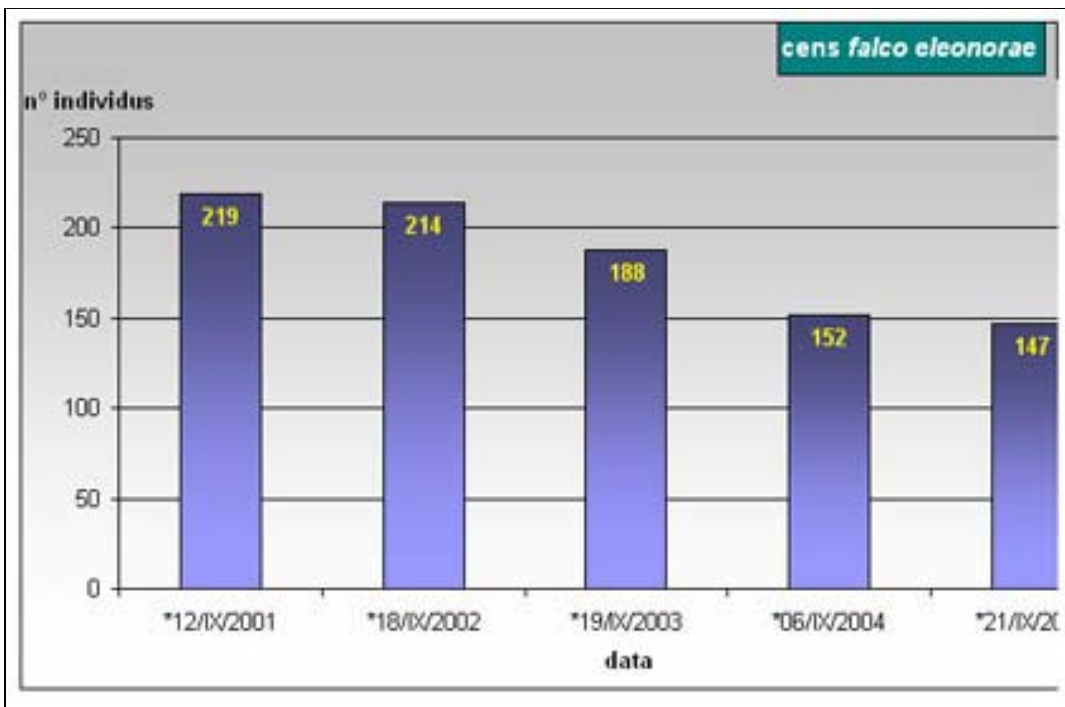

A cada zona s'han fet serveis especials d'inspecció de verí per part dels agents, sense resultats fins a la data d'avui. Tot i que és dramàtic descobrir nous casos d'exemplars enverinats, com sembla ser el cas, és normal que amb la quantitat de polls volats els darrers anys es trobin més exemplars morts, ja que la mortalitat juvenil en aquesta espècie és relativament alta. Noves iniciatives contra l'ús de verí seran anunciades pròximament pel Conseller de Medi Ambient.

EL FALCÓ MARÍ

Tot i una estabilitat general de les colònies de falcons a les Balears, al parc de Sa Dragonera hi ha una disminució dels efectius en els darrers anys, per causes desconegudes. Tot i això, la colònia és molt important, probablement amb un centenar de parelles reproductores, i és possible que la davallada d'efectius sigui sols un desplaçament a altres localitats. Anualment, els tècnics del parc i els del servei efectuen conjuntament un recompte per zones, els resultats dels quals queden reflectits a la gràfica adjunta (elaborada pel Parc de Sa Dragonera).

Carlota Viada, col·laboradora del Servei, ha participat en el recompte de falcons a l'Egeu que du a terme la Hellenic Ornithological Society -HOS-, amb uns resultats espectaculars: la població de la Mediterrània Oriental supera les 8000 parelles, molt més del doble del que s'havia suposat fins avui. És una bona notícia per als amants de les aus, i especialment, els admiradors d'aquesta espècie tan bella i endèmica de la Mediterrània.

LA NOTICIA DEL MES: PUBLICAT EL DECRET QUE CREA EL CATALEG BALEAR D'ESPECIES AMENAÇADES

El passat derset de juliol, el BOIB publicà el decret 75/2005, pel qual es crea el catàleg balear d'espècies amenaçades i es regulen els plans de treball sobre aquestes, a més de crear un consell balear de fauna i flora per assessorar la conselleria en la matèria. Aquesta norma pot ser consultada a la WEB, i resulta molt important per crear mecanismes administratius prou àgils per aplicar les accions de conservació necessàries per a conservar espècies de fauna i flora. Destaquem que, amb la creació oficial de les àrees biològiques crítiques, disposam d'un instrument de conservació sobre els hàbitats. El decret és el fruit de molts de mesos de feina, tècnica i jurídica, per a la seva redacció, i ha passat per tot un seguit de tràmits, consultes institucionals, informes de diversos organismes i entitats. La seva aprovació dota a les Balears d'un dels instruments jurídics de conservació d'espècies més avançats d'Espanya. Tanmateix, convé no oblidar que el catàleg, els plans i el consell assessor són sols instruments de conservació, i el que compta és l'ús que es faci d'aquesta eina. El temps permetrà valorar la seva eficàcia. La Direcció General ha demanat ja a totes les entitats que han d'estar representades al Consell Assessor la designació dels seus membres, i esperam que aquest organisme quedi constituït en poques setmanes.

L'àguila peixatera -*Pandion haliaetus*- a Mallorca

Des de 1981 s'han realitzat recomptes de les parelles nidificants d'àguila peixatera per tal d'avaluar l'estat de l'espècie. S'han recopilat dades d'anys anteriors de l'espècie a Mallorca i s'observa com la tendència de la població als darrers 20 anys és estable i es manté amb un mínim de 5 i 8 parelles anuals, lluny de les 35-40 parelles que s'estima que hi havia a la primera meitat del segle XX. L'any 2005 s'ha realitzat un recompte de la població reproductora d'àguila peixatera *Pandion haliaetus* a l'illa de Mallorca i s'han visitat una sèrie de nius per obtenir la grandària de la posta i la productivitat de l'espècie. El resultat dona un mínim de 7 parelles reproductores segures i una probable. La quantitat mitjana de la posta (n=3 colles) és de 2.6 ous i la productivitat (n=6) és de 1.7 polls/parella. S'ha

accedit a dos nius, un a Mallorca i l'altra a Cabrera i s'han anellat 2 polls a cada niu amb anelles plàstiques de lectura a distància de color blau amb codi alfa-numèric al tars esquerra (A3,A2 els polls de Mallorca i H2,H3 els polls de Cabrera) i metàl·liques del "Ministerio de Medio Ambiente ICONA Madrid" al dret.

Es van prendre mesures biomètriques i es tragué una mostra de sang per poder determinar el sexe. Com s'aprecia a la Gràfica 1 la població mínima oscil·la bàsicament entre 5 i 8 parelles segures anuals (nius ocupats), sent la seva tendència estable. Enguany, amb 7 parelles mínimes i una de probable, entra dins la normalitat de l'espècie a Mallorca. Aquestes xifres subestimen lleugerament la població ja que no inclouen les parelles probables. Per obtenir la producció, les dades estan recollides a nius que tenen polls crescuts, excloent (falta informació) les parelles que han iniciat la reproducció i no han tingut èxit. La producció mitja per l'espècie a Mallorca és de 1.7 polls per parella, la mateixa que s'ha obtingut enguany.

[tornar a la portada de CiberESPÈCIES](#)

✓ **Tesina sobre Naufraga amb el títol de:
"Naufraga balearica (Apiaceae) Especie endèmica y vulnerable de las Islas Baleares. Biología reproductiva y efectos de la herbivoría"**

Ha sigut defensada, a la Universitat de les Illes Balears, la memòria de llicenciatura de n'Eva Moragues Botey, biòloga, alumne de tercer cicle del Dep. de Botànica, de la qual n'és el director el Dr. Joan Rita. El contingut íntegre d'aquest treball es pot consultar a l'herbari virtual de la UIB (herbarivirtual.uib.es).

Cal destacar del conjunt de resultats valuosos obtinguts, la vulnerabilitat de *Naufraga balearica* en front dels episodis meteorològics desfavorables i l'efecte positiu de l'activitat moderada dels herbívors envers el manteniment de les poblacions.

foto propietat de herbari virtual.com

Com és sabut, Naufraga és un dels endemismes més interessants de les Balears: descoberta en els anys 60, es va considerar limitada a uns pocs metres quadrats d'un penyal pròxim a Cala Sant Vicens. Afortunadament, fa poc s'han descobert noves poblacions més al nord, de manera que no sembla que el risc d'extinció sigui tan gran com havíem pensat fins aquesta troballa.

✓ **BON ANY PER ALS VEGETALS DEL PUIG MAJOR**

Els tancaments que es realitzaren al Puig Major, a favor de diverses espècies vegetals, han tengut molt bons resultats enguany. Un grup de voluntaris de l'ABAP

realitzaren una tasca de neteja i control de diverses espècies banals al seu interior; la climatologia ha estat favorable, i hem constatat un creixement excepcional dels teixos protegits, una gran quantitat de peònies que han florit i fruitat, i el bon estat de molts dels peus de Túrbit, *Ligusticum hutteri*, a favor dels quals es feren els tancaments, ja que les cabres destruïen cada any tota aquesta vegetació.

Dos exemplars han pogut produir llavors, cosa que no passava feia anys. Els tècnics del servei visiten regularment la zona, per adoptar les decisions de gestió que siguin pertinents.

✔ NOTÍCIES DE SON NAVATA

La Conselleria de Medi Ambient ha adquirit quasi vint ha. de l'entorn de Son Navata, el que permetrà estendre les basses, millorar els hàbitats per a les espècies aquàtiques, tant de fauna com de flora, i facilitar les visites educatives i d'observació.

En aquestes llacunes, s'ha detectat un nucli d'uns cent metres quadrats de jacint d'aigua, una espècie sud-americana que s'ha estès a moltes zones humides per introducció humana, i que té greus efectes ecològics. Afortunadament, la detecció ha estat ràpida, i ha estat possible retirar totalment aquest nucli. Anys a venir, s'ha de vigilar que no rebroti, per poder-lo controlar definitivament.

tornar a la portada de [CiberESPÈCIES](#)

1. UN DVD SOBRE LA TORTUGA MARINA, DISPONIBLE GRATUÏTAMENT.

La Conselleria de Medi Ambient ha editat recentment un magnífic DVD sobre la tortuga marina a les Balears, produït per Manu Sanfèlix, amb una gran part de les filmacions feta a Formentera. El document és d'una gran qualitat visual i informa amb detall de les iniciatives de conservació que es duen a terme sobre l'espècie a les Balears.

Serà difós en tots els centres d'ensenyament de batxillerat, i es disposa d'algunes còpies per a entitats o particulars interessats, que poden sol·licitar-lo per mail al servei (especies@dgcapea.caib.es)

2. NOVETATS AL CONVENI CITES.

El Butlletí Oficial de la Unió Europea ha publicat, el 19 d'agost, el Reglament (CE) 1332/2005 de la Comissió, de 9 d'agost de 2005, que modifica l'anterior relatiu a la protecció d'espècimens de la fauna i flora silvestres mitjançant el control del seu comerç. Es tracta d'una nova versió dels annexes del conveni CITES d'aplicació a Europa, com a conseqüència d'una sèrie de canvis introduïts en el tractat. El més important i transcendent a les Balears és la inclusió del dàtil, *Lithophaga lithophaga*, a l'annex II. Això implica que l'espècie pot ser importada, però ha de disposar de certificats oficials de les autoritats administratives i científiques del país d'origen. El document pot ser obtingut a la pàgina WEB de la Unió Europea, o sol·licitat per correu electrònic al Servei de Protecció d'Espècies.

3. ENTREGAT L'AVANÇ DE L'ESTUDI DE LA GUÀTLERA DESENVOLUPAT PEL GOB.

La importància cinegètica i de conservació de la guàtlera és ben coneguda, i fins avui se li han dedicat molt poques feines de recerca a les Balears. El passat any, la direcció general i la federació de caça publicaren un treball de recopilació de la informació existent, en el qual es constaten llacunes importants de coneixença d'aquesta espècie (la publicació pot ser sol·licitada a la direcció general).

Enguany, un equip d'anelladors s'ha dedicat de forma intensiva a prospectar el territori i capturar guàtleres per anellament. S'ha pogut constatar que la guàtlera està més estesa del que es sabia (present a un 90% de les 102 quadrícules de 5 x 5 km prospectades a Mallorca). S'han pogut anellar 48 exemplars, i s'han recollit dades molt interessants sobre la guàtlera "moreneta" de Menorca. Recordem que l'ornitòleg J.Moll hi va descriure una subspècie els anys 50, que fins ara no ha estat reconeguda. Esperam amb interès el resultat definitiu del treball, a finals d'any.

4. AUTORITZACIONS PER A CONTROL D'AUS PERJUDICIALS A L'AGRICULTURA.

Enguany s'han concedit tres autoritzacions administratives per al control d'aus granívores i frugívores en determinats cultius, amb l'ús de xarxes japoneses, i sota condicions estrictes. En dos dels permisos, la conselleria va contractar un equip d'ornitòlegs per tal que, durant la major part de la temporada en al qual es fa aquest control, s'evitas el sacrifici de les aus, i es solventas el problema amb el seu desplaçament (en total, els ornitòlegs han anellat més de 1700 aus, cap de les quals pertany a espècies catalogades com a amenaçades). Aquesta pràctica és legal, ja que la pròpia Directiva Europea d'aus preveu excepcions a la prohibició dels procediments massius, per evitar mals a l'agricultura, que els estudis efectuats prèviament demostren molt greus en aquests casos, fins a l'extrem que alguns conreus serien insostenibles sense aquests controls. Els agents de medi ambient han verificat repetides vegades el compliment de les condicions del permís, sense que s'hagin constatat irregularitats. Aquest és un tema molt delicat, ja que si no es dona una sortida correcta al greu problema d'alguns conreus, s'afavoreixen indirectament pràctiques molt més perilloses (com els ornitocides), a més de condemnar uns determinats productors a suportar un cost molt elevat directament sobre la seva economia personal. Com cada any, aquestes autoritzacions excepcionals són comunicades a Brussel·les, en els informes oficials de la Comunitat Autònoma sobre el compliment de la Directiva Aus.

5. GALLFAVERS DE DOÑANA, ENCARA VIUS!

L'any 1991 es va fer la reintroducció dels gallfavers a s'Albufera, que ha tengut tant d'èxit que l'espècie s'ha estès a moltes zones humides de Mallorca i Menorca. Enguany, el naturalista que fa el seguiment de les aus del Parc, Pere Vicens, n'ha observat tres exemplars dels vint-i-nou que s'alliberaren aleshores! No sabem quina edat tenien quan es capturaren, de manera que ara tenen catorze anys o més! No està malament per un au d'aquesta talla, i en qualsevol cas l'observació demostra que no sols l'espècie, sinó fins i tot aquests individus s'adaptaren a la perfecció als hàbitats insulars.

6. LIFE-ISLANDS LA CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT PROPOSA UN AMBICIÓS PROJECTE LIFE.

La CMA ha proposat a la Unió Europea un ambiciós programa de conservació d'espècies a les Balears, que s'ha denominat LIFE-ISLANDS, en el qual participarien també vuit entitats (direcció general de Pesca, GESA, IMEDEA, Marineland, GOB, Fundació Voltor, Jardí Botànic de Sóller i Societat d'Història Natural) Es tracta d'un projecte molt ampli, per conservar o recuperar totes les espècies qualificades com a prioritàries per la Unió Europea i que són presents a les Balears. La inversió proposada és de quatre milions d'euros, el cinquanta per cent a aportar per la UE, i amb un termini de quatre anys. Ara caldrà esperar uns mesos per saber si el projecte és aprovat.

7. LA TASCA DE CORRECCIÓ DE TORRES ELÈCTRIQUES.

Continua l'aplicació del conveni CMA-GESA per a la correcció de torres elèctriques. Les tasques de revisió prèvia al camp estan quasi enllestides, i ja s'han corregit quasi 50 torres a Menorca, Marina de Lluçmajor, Serra de Tramuntana i entorn de Son Reus. S'han programat actuacions per tot el proper hivern, haguent-se identificat fins ara més de cent torres o punts elèctrics d'alta prioritat de correcció. Han col·laborat en aquesta tasca diversos agents de medi ambient i personal tècnic dels parcs naturals de Mallorca.

8. PETIT GRAN VIATJER.

L'Oficina d'Anellament, finançada per la Direcció General d'Espècies de la Conselleria de Medi Ambient, té entre les seves funcions la de tramitar i rebre les recuperacions dels aucells anellats. Fa poc va arribar una recuperació al GOB d'un aucell. Es tractava d'un ull de bou gros (*Phylloscopus trochilus*) que, tot i el nom, es un animal ben petit que a dures penes fa 10 grams de pes. S'havia anellat al Parc Nacional de Cabrera el 02/04/1995 i se va trobar mort a Hommelsto Nordland, Noruega, a 2938 quilometres, el 20/06/2003, es a dir, 3.001 dies mes tard i ja s'havia anellat com adult, per la qual cosa tenia un mínim de 9 anys, potser mes, una xifra molt alta per un aucell tan menut. L'ull de bou gros es el que s'anomena un migrant transaharià, es a dir, després de criar al nord d'Europa se'n va a passar l'hivern a Àfrica, mes avall del desert del Sàhara. Això fa que la zona d'hivernada mes propera estigui a mes de 3.000 quilòmetres d'aquí. Per tant, el viatge de Noruega fins a la zona africana mes propera on passarà gran part de l'any es de més de 6.000 kms. Però clar, després ha de tornar, o sigui que cada any ha fet mes de 12.000 kms durant les migracions. Per tant, al llarg de la seva vida, aquest aucellet ha fet uns 110.000 kms, només en aquests viatges. Pensau que la circumferència de la terra son uns 40.000 kms!!.

9. ELS "ESCOPETERS" ATAQUEN DE NOU.

Per desgràcia, quan s'inicia la temporada de caça, comencen a arribar als centres de recuperació de fauna silvestre animals tirotejats per "escopeters", que no mereixen ser denominats caçadors. Els mesos d'agost i setembre ja han arribat als CRF del COFIB set aus víctimes de dispars d'arma de foc, entre ells un xoriguer, un falcó pelegrí, dos esparvers (un d'ell ja tirotejat i recuperat al 1999!) i tres gavines de bec vermell!

Probablement els esparvers, animals més grans, es podran recuperar. Tots els altres son morts. Tres animals procedeixen de Felanitx, dos de Llucmajor, un de Selva i un d'Artà.

tornar a la portada de [CiberESPÈCIES](#)

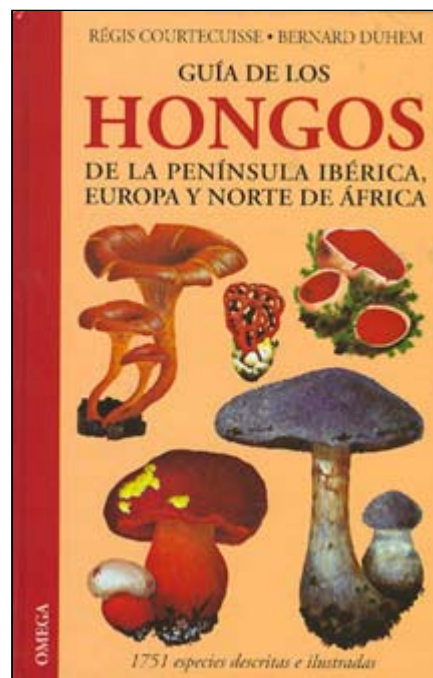

HEM LLEGIT

notes bibliogràfiques

Courtecuisse, R & Duhem, B. 2005. **Guía de los hongos de la Península Ibérica, Europa y Norte de África**. Ed. Omega.

● Ara que estem en temps de bolets és molt interessant conèixer la edició en castellà d'aquesta maravellosa guia coneguda per la seva edició original francesa. Mostra 160 làmines a color realitzades pel prestigiós il·lustrador Bernard Duhem. Es descriuen 1751 espècies de fongs presents a la Península Ibèrica, Balears i Nord d'Àfrica.

● Completen l'obra tota una sèrie de consells tècnics sobre recol·lecció, determinació i conservació dels bolets.

tornar a la portada de [CiberESPÈCIES](#)

● - No hi ha entrevista en aquest número. ●

Perdonau les molèsties.

[tornar a la portada de CiberESPÈCIES](#) ◀◀

A Espanya

● El conseller de Medi ambient de Cantàbria, José Ortega i el president de la Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO), Eduardo de Juana, van signar recentment el conveni marc de col·laboració en matèria de conservació i recuperació ambiental. La col·laboració mútua se centrarà en el manteniment i recuperació d'hàbitats i espais degradats que puguin existir a Cantàbria mitjançant la redacció de projectes de restauració ambiental.

També es realitzaran actuacions de valoració del paisatge i el patrimoni natural a la comunitat autònoma. Tant la Conselleria com la SEO fomentaran programes d'educació i interpretació ambiental. En el conveni es reflecteix que cada iniciativa requerirà l'elaboració d'un conveni executiu en el qual s'especifiqui, almenys, l'activitat programada, els mitjans disponibles i el pressupost de finançament de la mateixa.

A Europa

● El Ministeri francès d'Ecologia es disposa a introduir als Pirineus diversos exemplars d'ós procedents d'Eslovènia, per a intentar ampliar la seva població.

foto: biologia.org

El pla passa per dur als Pirineus tres óssos a la primavera i altres dos durant la tardor, esperant a que s'uneixin a l'actual població, estimada entre catorze i divuit exemplars.

En el món

● Recentment s'han obtingut les primeres imatges d'un calamar gegant viu, per part d'un equip japonès del Museu Nacional de la Ciència de Tòquio. En les profunditats de les illes Ogasawara, en l'oceà Pacífic, l'equip va suspendre en diverses ocasions una corda a la qual va lligar un esquer de calamars comuns i gambes, juntament amb una càmera fotogràfica. El 30 de setembre de 2005, un calamar gegant adult va atacar finalment un dels esquers, el que va permetre que es prenguessin més de 550 fotos de l'animal en la seva lluita per alliberar-se. El calamar va perdre un tentacle de 6 metres de llarg en el seu intent per alliberar-se.

[tornar a la portada de CiberESPÈCIES](#)